

УДК 005.336.2(08)+331.54-051:005.336.2(08)
DOI: 10.31376/2410-0897-2023-3-53-40-51

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО СУПРОВОДУ

Листопад Олексій Анатолійович

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
e-mail: lystopad.oa@pdpu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3121-324X

Мардарова Ірина Костянтинівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
e-mail: mardarova.ik@pdpu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-8899-2830

Гуданич Наталія Миколаївна

стажист-викладач кафедри дошкільної педагогіки
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
e-mail: hudanych.NM@pdpu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-2421-8955

У статті висвітлено особливості самоменеджменту освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку засобами дистанційного супроводу. Виокремлено підходи до визначення сутності поняття «самоменеджмент»: діяльнісний, особистісний та особистісно-діяльнісний, технологічний. Визначено поняття «самоменеджмент освітньої діяльності студентів». Розкрито структуру самоменеджменту студентів в освітній діяльності. Окреслено основні функції самоменеджменту студентів в освітній діяльності. Описано досвід практичного запровадження системи роботи з дистанційного супроводу організації самоменеджменту освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку. Виявлено основні труднощі та проблеми організації самоменеджменту освітньої діяльності студентів засобами дистанційної освіти.

Ключові слова: самоменеджмент освітньої діяльності студентів, професійна самореалізація, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. Успішна діяльність будь-якої людини багато в чому визначається вмінням керувати собою. Управління власною особистістю пов'язане з пізнанням себе, критичним ставленням до себе, аналізом і розвитком сильних сторін, умінням бачити та виправляти свої помилки. Формування внутрішньої потреби до самореалізації стає вимогою часу та умовою реалізації особистісного потенціалу людини, тому що, здатність людини відбутися на рівні, адекватному її претензіям, цілком залежить від її індивідуальної залученості до самостійного процесу засвоєння нових знань. Тому однією з цілей професійної підготовки є необхідність сформувати у студентів міцні фундаментальні знання, практичні уміння та навички на основі яких він зміг би навчатися самостійно в потрібному йому напрямку, тому необхідно розвивати самоменеджмент освітньої діяльності студентів (бути внутрішньо активним, керувати собою, чітко планувати свій робочий і вільний час).

Аналіз наукових праць [1; 2; 5; 8; 9; 12; 13; 17; 18; 19] дає підстави стверджувати, що розвиток здатності студента до самоменеджменту розглядається як процес якісної, цілеспрямованої, свідомої зміни особистісної сфери студента що забезпечує саморозвиток його особистості і є невід'ємною умовою становлення його індивідуальності та суб'єктності. Ефективність самоменеджменту залежить від потреб та інтересів, системи цінностей, мотивів і цілей студента та колективу. Фахівці [8; 12; 13; 18; 19] слушно відзначають, що студентський вік є сензитивним періодом для розвитку самоменеджменту. У зв'язку з чим, розвиток здатності студента до самоменеджменту є важливою умовою як для розвитку його особистості, яка успішно проявляє себе в повсякденній діяльності закладу вищої освіти, так і для формування особистісних і професійних компетенцій майбутнього фахівця.

Важливо зазначити, що механізми самоменеджменту не просто визначають спосіб освітньої діяльності студента, а й спонукають викладача до розроблення інноваційної методики організації професійно-детермінованої організації освітньої діяльності, що характеризується особистісно-орієнтованою спрямованістю, активізує розвиток мотиваційної сфери студентів, їхніх інтелектуальних і творчих здібностей та базується на використанні засобів дистанційної освіти, що поєднує у собі елементи класичної університетської освіти та можливості, що відкриваються використанням віртуальних середовищ.

Спираючись на досвід використання освітніх технологій дистанційного навчання [3; 4; 6; 7; 10; 11; 14; 15; 20; 21], можна стверджувати, що достатньо високу педагогічну ефективність виявляють лише ті з

них, які спираються на діалоговий режим у розв'язанні різних пізнавальних завдань; забезпечують використання індивідуальних завдань, здійснюють оперативне поточне тестування на основі спеціального банку запитань і відповідей; передбачають переривання і продовження роботи; оцінюючи роботу студента, враховують кількість запитань, помилок і повторних помилок; зберігають для викладача і студента результати освітньої роботи.

Звернення до технологій дистанційного навчання відкриває низку можливостей у процесі викладання. Вони дають змогу: забезпечити кожному студенту можливість навчання за оптимальною індивідуальною програмою, що враховує його пізнавальні здібності, схильності, мотивацію та інші якості; розширити зміст навчальної дисципліни, зберігаючи та збагачуючи знання та компетенції, включені до навчальної програми; інтенсифікувати освітній процес; оптимізувати психологічне та фізіологічне навантаження студентів. Основними напрямками діяльності викладацького складу закладу вищої освіти щодо розвитку самоменеджменту студентів засобами дистанційної освіти є: методичне забезпечення; супровід; інформаційно-психологічна підтримка; оцінювально-діагностична робота.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблеми та вектори розвитку створення та розвитку вітчизняної системи професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів представлено в низці фундаментальних праць українських вчених (І. Д. Бех, В. Ю. Биков, Н. П. Дічек, М. В. Загірняк, В. В. Засенко, В. В. Камишин, В. П. Коцур, В. Г. Кремень, В. С. Курило, В. І. Луговий, Л. Б. Лук'янова, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, В. В. Олійник, В. О. Радкевич, П. Ю. Саух, С. О. Сисоєва та ін.).

Важливість якісної професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти дістали відображення у працях вітчизняних авторів (Т. К. Андрущенко, Л. В. Артемова, Г. В. Беленька, О. Л. Богиніч, А. М. Богуш, М. В. Братко, І. В. Гавриш, І. М. Дичківська, Т. Г. Жаровцева, Л. П. Загородня, Л. В. Зданевич, Н. В. Кічук, І. А. Княжева, О. В. Ковшар, Л. В. Козак, О. П. Кошіль, К. Л. Крутий, М. А. Машовець, В. В. Нестеренко, Т. І. Поніманська, Т. П. Танько, О. С. Трифонова та ін.).

Проблеми формування та розвитку системи самоменеджменту останніми роками дістали широке відображення в науковій літературі. Теоретико-методологічні аспекти самоменеджменту досліджуються у працях українських вчених (Н. О. Алюшина, О. В. Баєва, Л. В. Балабанова, П. І. Белінський, Є. М. Кайлюк, В. В. Нетепчук, В. М. Селютін, Л. І. Скібіцька, Ф. І. Хміль, В. С. Шевченко, О. С. Штепа та ін.).

Можливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі розглядалися у працях вчених (В. Ю. Биков, Д. С. Вербівський, С. С. Вітвицька, Р. С. Гуревич, А. М. Гуржій, М. І. Жалдак, С. О. Карплюк, В. В. Лапінський, Н. В. Морзе, Я. Б. Сікора, О. М. Спирін, Г. Г. Швачич, М. П. Шишкіна та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми самоменеджменту освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку засобами дистанційного супроводу засвідчило, що методичне забезпечення, супровід, інформаційно-психологічна підтримка, самоменеджменту освітньої діяльності студентів включає: навчання студентів методам роботи з пошуку, опрацювання та аналізу навчальної інформації за допомогою сучасних технологій; допомогу з підготовки конспектів лекцій, рефератів, есе тощо; методику підготовки до занять і самостійної роботи; розробку методичних рекомендацій для проведення теоретичних досліджень під час написання курсових і магістерських робіт, виконання доповідей на наукові студентські конференції тощо; стимулювання самоаналізу навчальної діяльності та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між результатом і витраченими зусиллями, засобами, можливостями тощо.

Формулювання мети статті. Проаналізувати особливості самоменеджменту освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку засобами дистанційного супроводу.

Виклад основного матеріалу. Потреба в самореалізації – одна з провідних потреб особистості. Вона є першопричиною активності людини, спрямованої на творення благ для себе та інших людей. Самореалізація – не одинична дія, а процес постійного подолання внутрішніх суперечностей особистістю з метою повного розкриття своїх сил і здібностей. Самореалізація особистості – багатоаспектне поняття: його можна розглядати не тільки як процес, а й як потребу, як мету, як результат. Тому необхідно сформувати навички управління своєю самореалізацією. Керувати процесом самореалізації можливо через управління власною діяльністю. Найприроднішим інструментом формування навичок управління своєю діяльністю є самоменеджмент.

Безперечно, що самоменеджмент стає однією з найбільш затребуваних якостей майбутніх професіоналів, яка сприяє професійному становленню, саморозвитку, самовдосконаленню та самонавчанню. Тому, на сьогодні у закладі вищої освіти велику роль відіграє самоменеджмент студента. Найефективнішим моментом для становлення самоменеджменту вважається саме період навчання у закладі вищої освіти, оскільки студентське навчання формує майбутнього кваліфікованого компетентного фахівця. Етап студентства для кожної людини є основою внутрішнього формування особистості та прояву

самоорганізації, самостійності, планування своїх дій, грамотного розподілу часом і життям загалом. Необхідно пам'ятати, що не тільки освітньо-професійні програми в закладі освіти, а й і особистісні характеристики кожного студента сприяють позитивному кінцевому результату в самоменеджменті.

Зазначимо, що самоменеджмент є комплексною системою управління собою та своєю діяльністю, універсальним інструментом побудови свідомого успішного життя. Під час навчання студенти не завжди розуміють, що ті знання, які їм дають педагоги, є засобом досягнення поставлених цілей, фінансового благополуччя, особистісної самореалізації, можливість стати професіоналом своєї діяльності та успішною особистістю в сучасному світі. Тільки сильні та цілеспрямовані студенти займаються власним самовдосконаленням, самоконтролем, саморозвитком.

Аналіз сучасної теорії та практики професійної підготовки в закладах вищої освіти [1; 2; 5; 8; 9] дає підстави стверджувати самоменеджмент – це комплекс особистісних структур свідомості, що розвивають здатність до самоаналізу, самоконтролю, саморегуляції, уміння передбачати, цілеспрямованість, самокритичність, самодисципліну; це дослідницьке та цілеспрямоване застосування випробуваних методів роботи в повсякденній практиці для оптимального використання свого часу, тобто максимальне використання власних можливостей, свідоме керування перебігом свого життя й подолання зовнішніх обставин. Основна мета самоменеджменту полягає в максимально ефективному використанні власних можливостей для подолання зовнішніх обставин, оптимізації свого часу.

У вітчизняній науковій літературі [5; 9; 12; 13; 17; 18] фахівці доводять, що здатність до самоменеджменту – це якість особистості, що виявляється в потребі та рішучості здійснювати впорядковану свідому діяльність з організації та управління собою. Вона формується на основі природного прагнення особистості до свободи, відкритості, інтеграції з оточуючими людьми та світом, до прояву свого внутрішнього потенціалу. Проведений аналіз [1; 2; 5; 8; 9; 12; 13; 17; 18; 19] дозволяє зробити висновок, що основна мета самоменеджменту полягає в максимально ефективному використанні власних можливостей для подолання зовнішніх обставин, оптимізації діяльності. У наукових працях [5; 17; 18] констатовано, що самоменеджмент є однією з умов самореалізації особистості, тому що опанування і свідоме застосування техніки самоменеджменту дає можливість значно збільшити творчий і професійний потенціал особистості внаслідок ефективної діяльності, що дає змогу досягати мети самореалізації.

Аналіз наукової літератури [1; 2; 12; 13; 17; 18] дає можливість виокремити головні підходи до визначення сутності поняття «самоменеджмент»: діяльнісний, особистісний та особистісно-діяльнісний, технологічний.

З позиції діяльнісного підходу, самоменеджмент освітньої діяльності студентів розглядають як діяльність, що дає змогу поліпшувати процесуальний бік освітньої діяльності. Діяльнісний підхід розглядає самоменеджмент студентів в освітній діяльності як процес, що складається з певних етапів. У діяльнісному підході вивчається структура самоорганізації, наявні зв'язки її компонентів. При цьому підході самоменеджмент освітньої діяльності студентів оцінюють як процес, що складається з (операцій, функцій, умінь). Використання діяльнісного підходу забезпечує більш гнучке засвоєння знань та формування професійних навичок в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності. Метою цього напрямку досліджень вважають дослідження структури процесу самоорганізації, зв'язків між багатофункціональними складовими структури та їхнього впливу на успішність організації самостійної діяльності. Діяльнісний підхід дає змогу розглядати самоменеджмент освітньої діяльності студентів як цілком певну цілісність – систему, що складається з логічно впорядкованих між собою компонентів.

З позиції особистісного підходу, самоменеджмент освітньої діяльності студентів розуміють як особистісне утворення (характеристику, властиву особистості). У такому разі виокремлюють і досліджують властивість або комплекс особистих якостей, що утворюють або ж детермінують цю психологічну якість як організованість. Особистісний підхід до дослідження самоменеджменту освітньої діяльності студентів, який виходить з того, що властивості системи самоорганізації людини перебувають у значній залежності від єдиного рівня її психічного становлення – інтелектуального, вольового, психологічного, морального, та спрямований на дослідження особистих передумов самоорганізації, у психологічній доктрині представлений дуже широко.

Принципова відмінність двох підходів полягає в тому, що прихильники особистісного підходу стоять ближче до кібернетичного, бо розглядають особистість як систему, яка самоорганізується, а послідовники діяльнісного підходу розглядають діяльність як утворення, яке підлягає організації та самоорганізації.

Особистісно-діяльнісний підхід розглядає самоменеджмент освітньої діяльності студентів як інтеграцію компонентів процесу та особистісних характеристик індивіда, що передбачає пріоритетність особистісного досвіду індивіда та інтеграція його досвіду в освітній процес, максимальна опора на власну активність особистості; врахування психофізіологічних особливостей і особистих якостей індивіда, рівня мотивації; своєчасне виявлення та усунення причин, які можуть перешкодити досягненню мети навчання, оперативна зміна тактики навчання залежно від нових умов і обставин, що склалися.

Технологічний підхід до розуміння сутності поняття «самоменеджмент» оформився з появою технологічного підходу до освіти в цілому. Він часто реалізується в рамках діяльнісного, особистісного та особистісно-діяльнісного підходів. У концепції технологічного підходу вивчаються і розробляються прийоми та техніки, спрямовані на підвищення ефективності організації власної діяльності, наукова організація розумової праці, тайм-менеджмент («Принцип Парето», «Діаграма Ганта», «Хронометраж», «Планування», «Матриця Ейзенхауера», «АВС-аналіз» тощо).

Узагальнивши визначення вчених, вважаємо, що самоменеджмент освітньої діяльності студентів – це діяльність студента, що спонукається і спрямовується цілями самоорганізації та саморегулювання своєї професійно-значущої освітньої діяльності, яка здійснюється за допомогою системи інтелектуальних операцій, орієнтованих на розв'язання завдань самостійної раціональної організації своєї діяльності, формування компетенцій самоорганізації яка розглядається як перехід від зовнішньої організації освітнього процесу викладачем до самоорганізації самоосвіти студентів.

Визначені ключові навички ефективного самоменеджменту освітньої діяльності студентів: здатність керувати собою, ставити перед собою чіткі особисті цілі, робити наголос на постійне особистісне зростання, застосовувати ефективні стратегії прийняття рішень тощо.

Учені [1; 2; 12; 13; 17] умотивовано концентрує увагу на тому, що самоменеджмент освітньої діяльності студентів – це управління власними особистісними ресурсами, тобто вміння їх набувати, зберігати, розвивати та раціонально використовувати і бути успішною та самодостатньою людиною. Він спрямований на найважливіші об'єкти управління (активністю, часом, та інтелектуальними здібностями особистості). Ми підтримуємо таку позицію, бо дійсно управління собою – це вміння керувати кожною з перерахованих підсистем.

Дослідники [1; 2; 5; 8; 9; 12; 1; 17; 18; 19] до основних функцій самоменеджменту освітньої діяльності студентів відносять процеси: самомотивації, цілевизначення, планування, ухвалення рішення, реалізації та організації, контролю, інформації та комунікації.

Самомотивація – це процес створення, підтримання та реалізації власних мотивів, що ґрунтуються на свідомому виборі людини та спрямовані на задоволення її потреб, підтримання та реалізації власних мотивів самоменеджменту своїм життям у всіх його напрямках. Самомотивація являє собою спрямування, «підштовхування» до мети, засноване на внутрішніх переконаннях людини. Самомотивація – природний прискорювач самоорганізації. Самомотивація – це динамічний процес, що керує поведінкою людини, визначає її спрямованість, активність, характер дій, стійкість інтересу до продовження їх реалізації. У зв'язку з цим самомотивація може бути стійкою і нестійкою, позитивною (позитивною) і негативною (негативною). Стійка самомотивація завжди ґрунтується на першочергових потребах людини, рефлексорна і не потребує додаткового підкріплення. Нестійка самомотивація, навпаки, потребує постійного підкріплення. Позитивна самомотивація заснована на позитивних стимулах, негативна – на негативних. Негативна самомотивація, як правило, сильніша і дієвіша, але тільки у відносно короткий відрізок часу, вона може забирати велику кількість психічної енергії. Водночас реалізація тільки позитивної самомотивації може призвести до втрати об'єктивної оцінки діяльності, формалізації її здійснення. У зв'язку з цим оптимальним можна вважати поєднання позитивної та негативної самомотивації в самоорганізації діяльності за умови добору найбільш відповідного для кожного суб'єкта балансу.

Цілевизначення є провідним, системоутворювальним компонентом педагогічної діяльності, що дає змогу змодельовати суб'єкту діяльності траєкторію власного розвитку, здійснити саморух і корекцію власного саморозвитку воно є необхідною умовою продуктивної діяльності. Цілевизначення передбачає постановку мети (аналіз і формування особистих цілей), усвідомлення та конкретизація мети освітньої діяльності, для чого формулюється індивідуальна мета самоорганізуючої освітньої діяльності, прогнозуються її результати. Ідея цілепокладання в плануванні та здійсненні самоменеджменту освітньої діяльності студентів осмислена як фундаментальна в підвищенні ефективності та якості освітнього процесу. Цілевизначення визначає структурну основу програм діяльності не тільки студента, а й викладача, а також усього закладу вищої освіти, даючи змогу визначати адекватну технологію навчання і систему критеріїв оцінювання одержуваних результатів.

Планування як функція самоменеджменту освітньої діяльності студентів являє собою процес визначення цілей і шляхів їх досягнення. Планування охоплює різні рівні освітньої діяльності і в часі має довгостроковий, середньостроковий і короткостроковий характер. Планування своєї діяльності здійснюються шляхом розроблення планів і альтернативних варіантів своєї діяльності, аналізу стану та умов, у яких реалізується освітня діяльність. При плануванні в самоменеджменті освітньої діяльності студентів – діагностуються проблеми, проводиться теоретичний аналіз їхніх причин, встановлюється залежність результатів від організації освітнього процесу, будується план і конструюється процес, добираються способи самоорганізації освітньої діяльності. Планування являє собою безперервний процес використання нових шляхів і способів удосконалення діяльності завдяки виявленню нових можливостей,

аналізу сильних сторін, виникненню нових умов і чинників.

Ухвалення рішення (ухвалення рішень щодо майбутніх справ). Ухвалення рішення є найважливішою функцією самоменеджменту освітньої діяльності студентів. Ухвалення рішення є свідомим вибором з наявних варіантів напрямку діяльності. Процес ухвалення рішення в самоменеджменті освітньої діяльності студентів охоплює багато різних елементів, але обов'язково в ньому присутні такі елементи, як проблеми, цілі, альтернативи та рішення, а також вибір альтернативи. Важливо розуміти, що процес ухвалення рішень – це вибір із цілої низки можливих варіантів, з метою досягнення конкретного результату. Поняття «ухвалення рішення» трактують у вузькому і широкому сенсі. У вузькому розумінні – це заключний акт діяльності з виявлення та аналізу різних варіантів, спрямований на вибір і затвердження найкращого варіанта рішення. Також рішення можна трактувати як результат вибору, тоді воно являє собою припис до дії. У широкому сенсі ухвалення рішення – це процес, що протікає в часі, здійснюваний у кілька етапів. Ухвалення рішення – це вибір одного напрямку дії, однієї альтернативи з низки наявних. Якщо немає альтернатив, то немає вибору і, отже, немає і рішення.

Реалізації та організації – складання розпорядку дня та організація своєї освітньої діяльності. Реалізації та організації як функція самоменеджменту освітньої діяльності студентів – це цільове об'єднання ресурсів, сутність реалізації та організації полягає в координації дій окремих елементів системи, досягненні взаємної відповідності функціонування її частин.

Контролю (самоконтроль і контроль підсумків у разі необхідності коригування цілей) відбувається виправлення помилок і усунення недоліків, будуються перспективні плани шляхів і способів удосконалення освітньої діяльності. Отримані результати співвідносяться з еталонними, необхідними за обраними для контролю критеріями, здійснюється оцінювання виконаної роботи, робляться висновки щодо якості, проводиться коригування допущених помилок. Критерієм, що оцінює ефективність діяльності, тут є рефлексивна позиція суб'єкта, власне ставлення до своєї освітньої діяльності.

Інформації та комунікації (навколо цієї функції певною мірою обертаються основні функції, оскільки комунікації як обмін інформацією необхідні в усіх фазах процесу самоменеджменту освітньої діяльності студентів). До основних цілей інформації та комунікації в самоменеджменті зазвичай належать такі: забезпечення ефективного обміну інформацією (приймання та передавання) між суб'єктами та об'єктами освітнього процесу; удосконалення міжособистісних відносин у процесі обміну інформацією; створення інформаційних каналів для обміну інформацією між викладачем і студентами та між студентами; регулювання і раціоналізація інформаційних потоків; формування вмінь і навичок для успішної соціокультурної діяльності; формування ставлення до себе, до інших людей; обмін діяльністю, інноваційними прийомами, засобами, технологіями; зміна мотивації поведінки; обмін емоціями.

Аналіз наукової педагогічної літератури [1; 2; 5; 8; 9; 12; 13; 17; 18; 19] дав змогу виявити, що самоменеджменту освітньої діяльності студентів, як і будь-якому процесу, притаманна своя структура. Кожен структурний компонент самоменеджменту в освітній діяльності студентів має своє функціональне навантаження і розглядається з погляду ролі, яка відводиться кожному етапі процесу самоменеджменту студентів в освітній діяльності у закладі вищої освіти. Структура самоменеджменту студентів в освітній діяльності була визначена на основі компетентнісного підходу, були визначені: гностична компетенція, проєктувальна компетенція, технологічна компетенція, комунікативна компетенція, організаційна компетенція, рефлексивна компетенція, контрольно-самооцінювальна компетенція.

Гностична компетенція будується з умінь узагальнювати та систематизувати знання, аналізувати власну навчально-професійну діяльність і таким чином, є регулятором діяльності, умовою ефективного проєктування цілей, планування та здійснення плану.

Проєктувальна компетенція ґрунтується на функціях цілепокладання та проєктування цілей освітньої діяльності студентів, громадської, трудової та інших видів діяльності.

Технологічна компетенція, за допомогою якої відбувається складання змісту, логіки, послідовності завдань освітньої діяльності.

Комунікативна компетенція полягає в умінні студентів встановлювати оптимальні та доцільні взаємовідносини між учасниками освітнього процесу.

Організаційна компетенція передбачає організацію та планування своєї освітньої діяльності, добирати відповідні методи, засоби, прийоми самоосвіти та методи самоконтролю.

Рефлексивна компетенція полягає у зміні ставлення до своєї діяльності, здатності сприймати себе як суб'єкта, організовувати самоменеджмент освітньої діяльності студентів і завдяки цьому трансформувати свою діяльність з метою оптимізації освітнього процесу;

Контрольно-самооцінювальна компетенція розглядається як діяльність студента, у процесі якої він на кожному етапі освітнього процесу здійснює внутрішній самоконтроль навчальних дій і здійснює самооцінювання себе та своєї діяльності.

У самоменеджменті освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку важлива роль

відводиться засобам дистанційного супроводу. Заклади вищої освіти останніми роками стають осередками створення інноваційних технологій, що ґрунтуються на використанні цифрових освітніх ресурсів, а також поширення знань про проектування діяльності освітніх закладів в умовах інформаційно-комунікаційні технології та ефективного освітнього середовища. Тому, показником успішної діяльності викладача стають цифрові освітні ресурси, розроблені під час навчально-методичної та науково-методичної роботи.

У підготовці бакалаврів і магістрів в університетах є певні, наприклад в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» створені навчальні лабораторії оснащені сучасним обладнанням (комп'ютерні лабораторії з підключенням до Інтернету, інтерактивні дошки, переносні відеопроєктори тощо). Для викладачів проводяться семінари щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти. Широко застосовуються цифрові освітні ресурси, під якими розуміють інформаційне джерело, що містить графічну, текстову, цифрову, мовленнєву, музичну, відео-, фото- та іншу інформацію, спрямовану на реалізацію цілей і завдань сучасної освіти.

Варто підкреслити, що стає очевидною тенденція зростання ролі цифрових технологій в організації дистанційного формату навчання у вищих навчальних закладах організації дистанційного формату навчання у вищих навчальних закладах, отже, основною вимогою, що висувається до учасників освітнього процесу стає підтримання високого рівня цифрової грамотності, готовності до освоєння сучасних технологічних рішень та активне застосування їх в освітньому процесі [3; 4; 6; 7; 10; 11; 14; 15; 16; 20; 21].

Таким чином, формується нове освітнє середовище, що вимагає прискореного залучення освітньої спільноти в її реалії, що характеризуються актуалізацією онлайн-форматів, повсюдними нововведеннями в галузі застосування дистанційних технологій навчання, зростанням включеності студентів у цифрове освітнє середовище та широким поширенням інструментів прокторингу у навчальні електронні системи.

Разом з тим, аналіз літературних джерел [10; 11; 20; 21] свідчить, що поряд із наданням широкого спектра можливостей, дистанційне навчання може спричиняти суттєві труднощі, а в низці випадків виступати в ролі чинника ризику дезадаптації, емоційних порушень, зниження рівня соматичного та психологічного здоров'я. Тривале перебування в інформаційному середовищі стає чинником ризику виникнення інтернет-залежності у студентів.

Проведений аналіз нормативних, наукових джерел [3; 4; 6; 7; 10; 11; 14; 15; 16; 20; 21], досвіду засвідчує, що, вимушений перехід на дистанційне навчання із застосуванням цифрових технологій спричинив зміни в процесах життєдіяльності та соціалізації студентської спільноти, яка опинилася поза колом традиційного формату навчання студентської спільноти, яка опинилася за колом традиційного формату навчання, була позбавлена звичної комунікативної активності (живого спілкування). У зв'язку з цим особливої актуальності набувають альтернативні форми підтримання психофізіологічного та соціального благополуччя студентства, що мають антикризовий характер і націлені на перманентний розвиток студентської молоді (впровадження програм і центрів психологічної допомоги, гарячих ліній в онлайн форматі).

Акцентуємо увагу на тому, що організуючи самоменеджмент освітньої діяльності студентів засобами дистанційного супроводу необхідно враховувати, що при організації дистанційної освіти, окрім дидактичного аспекту, необхідно враховувати різні психологічні складові, які є важливими факторами в забезпеченні ефективності організації освітньої діяльності при дистанційному навчанні. Психологічний комфорт цифрової освіти охоплює весь спектр інструментів, який містить у собі не тільки наповненість навчальної дисципліни, а й можливості контакту викладачів і студентів, вироблення правил цифрового етикету, дотримання, підвищення якості цифрових платформ, психологічну підтримку викладачів, зниження рівня стресу, спричиненого тотальною цифровізацією освітнього процесу тощо.

Організуючи самоменеджмент освітньої діяльності студентів в рамках освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта. Логопедія в закладах дошкільної освіти» та «Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» засобами дистанційного супроводу ми спиралися, насамперед, на такі принципи: психологічного комфорту, системного формування знань, самоорганізації, регламентації навчання, різноманітності, індивідуалізації та диференціації.

Принцип психологічного комфорту: усунення стресових ситуацій, створення атмосфери доброзичливості, співробітництва та взаєморозуміння під час організації освітнього процесу, націленість на успіх. Принцип психологічного комфорту передбачає врахування емоційного самопочуття кожного студента. Організація освітнього процесу, побудована на повазі до особистості кожного студента, заняття проходили в атмосфері доброзичливості, розкутості, що допомагало розкриттю різним сторонам особистості, студенти звільнялися від безлічі бар'єрів, що призводило до прискореного й успішного оволодіння навчальним матеріалом. Розширення простору комунікативних можливостей між викладачем і

студентом, створення умов комфортної взаємодії в часі та просторі освіти.

Принцип системного формування знань: унаслідок професійної підготовки у студентів мають сформуватися системні уявлення про майбутню професію – вихователь дітей дошкільного віку. Принцип системного формування знань передбачав динамічність освітнього процесу та активний зворотній зв'язок, фіксація постійного отримання відгуку на кожен пізнавальний дію, крок у взаємодії суб'єктів освітнього простору в динаміці оволодіння певним досвідом, організації освітньої взаємодії. Принцип системного формування знань передбачав інтерактивності, що відображало міжсуб'єктну діяльність, діалог викладача зі студентом, взаємодію між суб'єктами освітнього процесу з урахуванням їхніх індивідуально-психологічних особливостей.

Принцип самоорганізації: вибудовування оптимального освітнього процесу за рахунок особливої організації зворотних зв'язків усередині освітньої системи. Гнучкості можливостей системи дистанційної освіти, надавали можливість спрямовати самостійну роботу на активізацію та розвиток пізнавальної діяльності, формувати здатності самостійно прогнозувати, обирати та розв'язувати дидактичні задачі, здобувати знання у співпраці з іншими студентами. Принцип самоорганізації дозволяв систематизувати отримані знання, критично переробляти навчальний матеріал, засвоювати його у зручній для себе формі. Принцип самоорганізації передбачав співпрацю студентів та обмін інформацією не тільки з викладачем, а й з іншими студентами.

Принцип регламентації навчання: що відображало необхідність вибору стратегії планування організації самостійної роботи студента, а також повноцінне планування структури вивчення навчальних дисциплін, контроль результатів, виключення фальсифікацій, унеможливлення непродуктивних витрат часу на ранніх етапах освітньої діяльності, необхідною умовою вивчення навчальної дисципліни є неможливість переходу до наступного змістового модуля без підтвердження результатів освоєння попереднього змістового модуля. Пріоритет діяльнісних критеріїв оцінювання результатів дистанційного навчання перед інформаційними. Відповідність освіти пізнавальним потребам суб'єктів освітнього простору, що будується на достатньо високому мотиваційному спонуканні, спрямованості на досягнення поставленої мети, формуванні спроможності до комунікації, прагненні до саморозвитку та самокорекції, забезпечення відповідності зовнішнього освітнього продукту внутрішнім особистісним потребам.

Принцип різноманітності: орієнтація на гнучке варіювання форм організації освітнього процесу (з урахуванням цілей кожного студента), демонстрація множинності підходів до розв'язання навчальних завдань, стимулювання ініціативності та здібності до творчої діяльності. Для більшості навчальних дисциплін були розроблені завдання творчого типу: навчальні проекти, дидактичні синквейни, мапа думок (асоціативна карта), аналітичні записки, тези доповідей, творчі есе, реферативні завдання, педагогічні кросворди, вікторини тощо, що відображає творчий самостійний процес перетворення інформації суб'єктами освітнього простору відповідно до поставлених завдань.

Принцип індивідуалізації та диференціації: урахування індивідуальних особливостей суб'єктів освітнього простору, що визначає відповідність освітнього процесу їхнім індивідуальним особливостям на трьох рівнях: психофізіологічному, психологічному та соціально-психологічному. Цей принцип при дистанційному навчанні реалізувався через можливість побудови індивідуальної траєкторії організації освітньої діяльності. Під час вхідного тестування визначався вхідний рівень знань і здібностей, переважний механізм сприйняття інформації (візуальний або аудіальний), характер пам'яті (логічна, образна, моторна), цілі й мотиви навчання.

Для кожної навчальної дисципліни завдяки дистанційному супроводу надавалась можливість самостійного обирати швидкості проходження модуля (у межах семестру): 1) базовий – мінімально необхідний для вивчення наступних модулів і навчальних дисциплін, для встановлення міжпредметних зв'язків (знання і розуміння термінології, основних принципів, методів тощо); освоєння кожного з модулів навчальної дисципліни на цьому рівні був необхідною умовою заліку або мінімальної позитивної оцінки з навчальної дисципліни; 2) обізнаний – орієнтований на середній рівень знань і мотивації; результатом засвоєння кожного з модулів на цьому рівні було системне представлення матеріалу навчальної дисципліни, але без заглиблення в деталі; 3) поглиблений – орієнтований на високий рівень знань і мотивації; передбачається повне опанування всіх матеріалів, представлених до вивчення в рамках навчальної дисципліни, а також можливість додаткового вивчення окремих питань за межами навчальної дисципліни, виконання науково-дослідних проектів, залучення студентів у співавтори під час написання наукових статей тощо.

Для того, щоб експериментально проаналізувати особливості самоменеджменту освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку засобами дистанційного супроводу та вивчити ставлення студентів цього процесу нами було проведено дослідження з метою виявлення як позитивних, так і негативних аспектів організації самоменеджменту освітньої діяльності студентів засобами дистанційного супроводу.

Було розроблено анкету, що відповідає меті дослідження, що складається з 6 закритих і 7 відкритих запитань. Опитування проводили з використанням інтернет-мережі, анонімно за допомогою розміщення анкети в Google-формі для студентів освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта. Логопедія в закладах дошкільної освіти» та «Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Результати анкетування. При відповіді на запитання «Ваше ставлення до організації самоменеджменту освітньої діяльності засобами дистанційного супроводу» більша частина респондентів (71,3%) висловилися позитивно, 21,6% опитаних студентів мають нейтральне ставлення і лише у 7,1% негативне.

Студенти у відповідях на відкрите запитання «Яким чином Вам допоміг самоменеджмент», відзначили такі позитивні чинники самоменеджменту: Дає можливість максимально використовувати власні можливості»; «Допомагає свідомо керувати плином свого життя»; «Допомагає долати зовнішні обставини».

На запитання «Чи вважаєте Ви, що через дистанційне навчання у Вас не сформували компетенцій, які Вам необхідні для майбутньої професійної діяльності у закладі дошкільної освіти?» більшість студентів (83,5 %) відповіли, що так не вважають, і 16,5 % респондентів відповіли, що компетенції в них не сформовані. Таку саму тенденцію ми спостерігаємо і при відповіді на запитання про отримані знання «Чи вважаєте Ви, що через дистанційного навчання Ви не отримали тих знань, які хотіли отримати?»: 87,3 % респондентів вважають, що потрібні знання отримані були, 12,7 % незадоволені отриманими знаннями.

Важливим позитивним чинником організації дистанційної освіти, на думку студентів, є можливість здійснення самостійного тайм-менеджменту (самостійне планування дня – 32,7 %, додатковий вільний час – 14,2 %, вільний режим навчання – 33,3 %, поєднання навчання з іншими справами – 19,8 %).

Описуючи мінуси дистанційного навчання, студенти вказують насамперед на чинники, пов'язані зі спілкуванням (зменшення соціальних контактів – 25,5 %, брак реального спілкування з викладачем – 22,8%, брак зворотного зв'язку від викладачів – 17,9 %), складнощі в самоорганізації за необхідності виконувати великий обсяг завдань (складнощі із самоорганізацією – 10,9%, гірше засвоюється матеріал – 15,3 %, слабка концентрація – 14,7 %, зниження мотивації – 11%), брак матеріального забезпечення електронного навчання (слабкий інтернет – 20,9 %), погіршення здоров'я (16,2 %) через велику кількість часу, проведеного за комп'ютером (14,4 %).

Відповіді на запитання «Якби потрібно було охарактеризувати Ваше ставлення до дистанційного навчання одним словом, то це було б слово?» Із 39,5 % опитаних 15 % вважають цифрове навчання зручним і 7 % називають його позитивним. По 4 % студентів дають оцінку «нейтрально» та «відмінно». По 3,1 % – «чудово», «продуктивно» «комфортно», «необхідність», «нормально», «позитивне». А 35,3 % опитаних студентів виділяють різні за емоційним забарвленням слова для характеристики цифрового навчання. Сюди увійшли позитивно забарвлені слова, такі як: «добре», «чудово», «безпека», «ефективне навчання», «цікаво», «вікно в життя» тощо, так і слова з негативним забарвленням: «важко», «проблематично», «неякісно», «мені не подобається», «плутанина», «жах», «жорстко» тощо.

Студенти відмітили якій медіаінструментарій, вони самостійно використовують: Edmodo, Grockit, EduBlogs, Skype, Wikispaces, Pinterest, Schoology, Quora, Ning, OpenStud, Educreations, Animoto, Socrative, Knewton, Kerpoof, StudySyn, Planboard, Timetoast, Capzles, Prezi, MasteryConnect, Google Docs, YouTube, TED-Ed, Glogster, Mentor Mob, Evernote, Twitter, Google Education, Dropbox, Diigo, Aviary, Jing, AudioBoo, LiveBinders, SlideShare тощо.

Студенти у відповідях на відкрите запитання відмітили позитивні чинники організації самоменеджменту освітньої діяльності студентів засобами дистанційного супроводу: доступність (дистанційні платформи зручні для здобуття освіти скрізь і в будь-який час); наочність (використання новітніх технічних засобів підвищує ефективність освітньої діяльності); індивідуальний характер (спрямований на самостійний вибір темпу освітньої діяльності); об'єктивність оцінювання; відносна дешевизна тощо. Також студенти відмітили, що завдяки дистанційному навчанню багато студентів відзначили в себе поліпшення технічних навичок, засвоїли цифрові технології та нові формати взаємодії; сформували навички самостійної діяльності.

Результати відповідей на відкрите запитання про недоліки дистанційного навчання дали змогу виділити три категорії проблем: методика викладання (потрібно менше завдань для самостійної роботи, потрібно більше інформації, потрібно більше практики, потрібно змінити формат спілкування – більше обговорювати питання з групою), організація процесу (потрібно зменшити кількість пар на день і тривалість кожної пари), технічні проблеми (потрібно зробити зв'язок безпечнішим, покращити якість зв'язку під час занять, надавати можливість працювати в групах). Урахування перелічених вище проблемних зон у подальшому розробленні методичної, організаційної та технічної сторін дистанційного навчання дасть змогу зробити його якіснішим та ефективним.

Висновки (з перспективами подальших розвідок із напрямку). Таким чином, проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Теоретичний аналіз філософських, психологічних, педагогічних досліджень з проблеми розвитку та самовдосконалення дали можливість визначити сутність поняття «самоменеджмент освітньої діяльності студентів» – це діяльність студента, що спонукається і спрямовується цілями самоорганізації та саморегулювання своєї професійно-значущої освітньої діяльності, яка здійснюється за допомогою системи інтелектуальних операцій, орієнтованих на розв’язання завдань самостійної раціональної організації своєї діяльності, формування компетенцій самоорганізації яка розглядається як перехід від зовнішньої організації освітнього процесу викладачем до самоорганізації самоосвіти студентів.

2. З’ясовано, що основна мета самоменеджменту освітньої діяльності студентів полягає в максимально ефективному використанні власних можливостей для подолання зовнішніх обставин, оптимізації свого часу. Процес управління власною діяльністю загалом складається з таких етапів: постановки цілей і завдань управління, прийняття рішень щодо організації виконання поставлених завдань, організації діяльності з виконання завдань і досягнення поставлених цілей, самоконтролю і контролю підсумків.

3. Визначено основні функції самоменеджменту освітньої діяльності студентів: самомотивації, цілевизначення, планування, ухвалення рішення, реалізації та організації, контролю, інформації та комунікації та структура самоменеджменту студентів в освітній діяльності: гностична компетенція, проєктувальна компетенція, технологічна компетенція, комунікативна компетенція, організаційна компетенція, рефлексивна компетенція, контрольно-самооціночна компетенція.

4. Розроблено, обґрунтовано й експериментально доведено ефективність системи роботи з організації самоменеджменту освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку засновану на принципах психологічного комфорту, системного формування знань, самоорганізації, регламентації навчання, різноманітності, індивідуалізації та диференціації.

5. З’ясовано, що самоменеджмент є однією з умов самореалізації студентів, тому що освоєння і свідоме застосування техніки самоменеджменту дає змогу значно збільшити творчий і професійний потенціал студентів за рахунок розумного використання ними свого часу, що дає змогу досягати цілей самореалізації за короткий час. Визначені ключові навички ефективного самоменеджменту освітньої діяльності студентів: здатність керувати собою, ставити перед собою чіткі особисті цілі, робити наголос на постійному особистісному зростанні, застосовувати ефективні стратегії прийняття рішень тощо.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми, перспективами подальших досліджень є розроблення моделі самоменеджменту освітньої діяльності студентів як складової професійного розвитку засобами дистанційного супроводу.

Список використаної літератури

1. Андрющенко К. А. Теоретичні аспекти самоменеджменту: умови виникнення і розвитку. *Ефективна економіка*. 2010. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=258> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Бабчинська О. І., Мідляр А. К. Самоменеджмент як складова професійного розвитку персоналу. *Ефективна економіка*. 2016. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5151> (дата звернення: 10.05.2023).
3. Биков В. Ю., Яцишин А. В. Освітньо-наукова система формування наукових та науково-педагогічних кадрів з цифрової трансформації української освіти і науки. *Інформаційні технології в освіті*. 2019. № 4 (41). С. 7–20. DOI: 10.14308/ite000705. URL: http://ite.kspu.edu/webfm_send/1068 (дата звернення: 10.05.2023).
4. Горбатюк Р., Туранов Ю., Рак В. Використання ресурсів мережі Інтернет студентами педагогічного вищого навчального закладу. *Науковий вісник національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2015. Вип. 51. С. 80–86.
5. Губар О. Є., Якушев О. В. Тайм-менеджмент в системі управління закладом вищої освіти. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького*. 2021. № 3. С. 47–55. URL: [file:///C:/Users/007/Downloads/8%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/007/Downloads/8%20(1).pdf) (дата звернення: 10.05.2023).
6. Декусар Г. Г. Аналіз розвитку дистанційного навчання як сучасної форми інформаційно-освітнього середовища. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 2 (131). Одеса, 2020. С. 80–86.
7. Іваненко С. В., Тищенко В. О. Інтерактивні технології дистанційного навчання в умовах пандемії. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 2 (131). Одеса, 2020. С. 23–30.
8. Колпаков В. М. Самоменеджмент : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Персонал, 2008. 528 с.
9. Купрієвич В. Самоменеджмент в діяльності керівника сучасного закладу професійної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2017. № 12. С. 88–90.
10. Листопад О. А., Мардарова І. К. Модульний курс «Комп’ютерні технології в роботі з дітьми» : навчальний посібник для студентів зі спеціальності 012 Дошкільна освіта. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. 192 с.
11. Листопад О. А., Мардарова І. К. Теоретико-методичні засади формування готовності майбутніх вихователів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації пізнавальної діяльності

- дошкільників : монографія Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 206 с.
12. Лукашевич М. П. Теорія і практика самоменеджменту. Київ : МАУП, 2010. 225 с.
13. Любченко Н. В. Самоменеджмент як чинник професійно-особистісного розвитку менеджера в освіті : спецкурс / НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти». Київ, 2017. 45 с. URL: <http://umo.edu.ua/institutes/cippo/struktura/kafedra-dergavn-slugby/materialy> (дата звернення: 10.05.2023).
14. Морзе Н. В., Вембер В. П., Гладун М. А. 3D картування цифрової компетентності в системі освіти в Україні. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Том 70. № 2 (2019). С. 28–42. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v70i2.2994>. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2994> (дата звернення: 10.03.2023).
15. Морзе Н. В., Кучеровська В. О., Смирнова-Трибульська Є. М. Самооцінювання рівня цифровізації освітнього закладу за умов трансформації середньої освіти. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2020. № 8. С. 72–87. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020.8.8> URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/305/313> (дата звернення: 10.03.2023).
16. Опанасенко Я. Особливості педагогічної компетентності викладача в умовах дистанційної освіти в Україні. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Вип. 4 (133). Одеса, 2020, С. 15–21.
17. Приходченко Л. Л., Піроженко Н. В., Кернова М. П., Синчак І. М. Технології тайм-менеджменту в управлінській діяльності державних службовців : монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. 180 с.
18. Ратушняк О. Г., Лялюк О. Г. Самоменеджмент : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2021. 170 с.
19. Селютін В. М. Самоменеджмент : навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2017. 206 с.
20. Тимофєєва І. Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2017. 267 с.
21. Шовкун В. В. Використання дистанційних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики. *Збірник наукових праць: Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016. № 2. С. 265–272.

SELF-MANAGEMENT OF STUDENTS' EDUCATIONAL ACTIVITIES AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT THROUGH DISTANCE SUPPORT

Lystopad Oleksii

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Preschool Education
State Institution «K.D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University»

Mardarova Iryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool Education
State Institution «K.D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University»

Hudanych Nataliia

Trainee Teacher of the Department of Preschool Education
State Institution «K.D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University»

Introduction. The successful activity of any person is largely determined by the ability to manage oneself. Managing one's own personality is related to self-knowledge, a critical attitude towards oneself, analysis and development of strengths, and the ability to see and correct one's mistakes. The formation of an internal need for self-realization becomes a requirement of time and a condition for the realization of a person's personal potential because a person's ability to fulfil himself at a level adequate to his claims depends entirely on his individual involvement in the independent process of assimilating new knowledge. Therefore, one of the goals of professional training is the need to form strong fundamental knowledge, practical abilities and skills in students on the basis of which he would be able to study independently in the direction he needs; therefore it is necessary to develop self-management of students' educational activities.

Purpose. The article aims to analyse the peculiarities of self-management of students' educational activities as a component of professional development by means of remote support.

Methods. Analysis, synthesis, comparison, abstraction, modelling, survey, content analysis, testing, specially developed questionnaires, individual and complex conversations with students, teachers, educators, directors (managers) and methodologists of preschool institutions.

Results. Self-management of students' educational activities is a student's activity motivated and directed by the goals of self-organization and self-regulation of his professionally significant educational activities, which is carried out with the help of a system of intellectual operations aimed at solving the tasks of independent rational organization of one's activities, the formation of self-organization competencies, which is considered as a transition from the external organization of the educational process by the teacher to the self-organization of self-education of students. The main goal of self-management of students' educational activities is to use their own capabilities as effectively as possible to overcome external circumstances and optimize their time. The process of managing one's own activities generally consists of the following stages: setting management goals and objectives, making decisions regarding the organization of the implementation of the assigned tasks, organization of activities for the implementation of tasks and the achievement of the set goals, self-control and control of the results. A work

system has been developed for the organization of self-management of students' educational activities as a component of professional development, based on the principles of psychological comfort, systematic formation of knowledge, self-organization, training regulation, diversity, individualization and differentiation.

Originality. The main functions of self-management of students' educational activities are defined: self-motivation, goal-setting, planning, decision-making, implementation and organization, control, information and communication and the structure of self-management of students in educational activities: gnostic competence, design competence, technological competence, communicative competence, organizational competence, reflective competence, control and self-assessment competence. The key skills of effective self-management of students' educational activities are defined: as the ability to manage one, set clear personal goals, emphasize continuous personal growth, apply effective decision-making strategies, etc.

Conclusion. Self-management is one of the conditions for students' self-realization because the mastering and conscious application of self-management techniques makes it possible to significantly increase the creative and professional potential of students due to their wise use of their time, which makes it possible to achieve the goals of self-realization in a shorter time.

Key words. Self-Management of Students' Educational Activity, Professional Self-Realization, Higher Education Institution.

References

1. Andriushchenko, K. A. (2010). Teoretychni aspekty samomenedzhmentu: umovy vynyknennia i rozvytku [Theoretical aspects of self-management: conditions of emergence and development]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=258> [in Ukrainian].
2. Babchynska, O. I., & Midliar, A. K. (2016). Samomenedzhment yak skladova profesiinoho rozvytku personalu [Self-management as a component of professional development of personnel]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*, 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5151> [in Ukrainian].
3. Bykov, V. Y., & Yatsyshyn, A. V. (2019). Osvitno-naukova systema formuvannia naukovykh ta naukovopedagogichnykh kadrov z tsyfrovoi transformatsii ukrainskoi osvity i nauky [Educational and scientific system of formation of scientific and scientific and pedagogical staff on digital transformation of Ukrainian education and science]. *Informatsiini tekhnologii v osviti – Information technology in education*, 4(41), 7–20. URL: http://ite.kspu.edu/webfm_send/1068 [in Ukrainian].
4. Horbatiuk, R., Turanov, Yu., & Rak V. (2015). Vykorystannia resursiv merezhi Internet studentamy pedagogichnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Use of Internet resources by students of pedagogical higher educational establishments]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova – Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University*, 51(5), 80–86. [in Ukrainian].
5. Hubar, O. Ye., & Yakushev, O. V. (2021). Taim-menedzhment v systemi upravlinnia zakladom vyshchoi osvity [Time management in the management system of a higher education institution]. *Visnyk ChNU im. B. Khmelnytskoho – Bulletin of Bohdan Khmelnytsky National University*, 3, 47–55. file:///C:/Users/007/Downloads/8%20(1).pdf [in Ukrainian].
6. Dekusar, H. H. (2020). Analiz rozvytku dystantsiinoho navchannia yak suchasnoi formy informatsiino-osvitnoho seredovyshcha [Analysis of the development of distance learning as a modern form of information and educational environment]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho – Scientific bulletin of K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University*, 2 (131), 80–86. [in Ukrainian].
7. Ivanenko, S. V., & Tyshchenko, V. O. (2020). Interaktyvni tekhnologii dystantsiinoho navchannia v umovakh pandemii [Interactive technologies of distance learning in a pandemic]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho – Scientific bulletin of K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University*, 2 (131), 23–30. [in Ukrainian].
8. Kolpakov, V. M. (2008). *Samomenedzhment [Self-management]*. Kyiv: Personal [in Ukrainian].
9. Kuprievych, V. (2017). Samomenedzhment v diialnosti kerivnyka suchasnoho zakladu profesiinoy osvity [Self-management in the activities of the head of a modern professional education institution]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini – Postgraduate education in Ukraine*, 12, 88–90 [in Ukrainian].
10. Lystopad, O. A., & Mardarova, I. K. (2019). *Modulnyi kurs «Kompiuterni tekhnologii v roboti z ditmy» [Modular course «Computer technology in working with children»]*. Odessa: Publisher Bukaev Vadim Viktorovich [in Ukrainian].
11. Lystopad, O. A., & Mardarova, I. K. (2021). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia hotovnosti maybutnikh vykhovateliv do vykorystannia informatsiino-komunikatsiynykh tekhnolohiy v orhanizatsiyi piznavalnoyi diyalnosti doshkilnykiv [Theoretical and methodological principles of forming the readiness of future educators to use information and communication technologies in the organization of cognitive activity of preschoolers]*. Odessa: Publisher Bukaev Vadim Viktorovich [in Ukrainian].
12. Lukashevych, M. P. (2010). *Teoriia i praktyka samomenedzhmentu [Theory and practice of self-management]*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
13. Liubchenko, N. V. (2017). Samomenedzhment yak chynnyk profesiinoosobystisnoho rozvytku menedzhera v osviti [Self-management as a factor of professional and personal development of a manager in education: special course]. Kyiv. URL: <http://umo.edu.ua/institutes/cippo/struktura/kafedra-dergavn-slugby/materialy> [in Ukrainian].
14. Morze, N. V., Vember, V. P., & Gladun, M. A. (2019). 3D kartuvannia tsyfrovoi kompetentnosti v systemi osvity v Ukraini [3D mapping of digital competence in Ukrainian education system]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools*, 70(2), 28–42. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2994> [in Ukrainian].
15. Morze, N. V., Kucherovska, V. O., & Smyrnova-Trybulska, E. M. (2020). Samootsiniuvannia rivnia tsyfrovizatsii

osvitnoho zakladu za umov transformatsii serednoi osvity [Self-Estimation of an Educational Institution's Digitalization Level under the Conditions of Secondary Education Transformation]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Vidkryte osvittie e-seredovyshche suchasnoho universytetu» – Open educational e-environment of modern University*, 8, 72-87. URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/305/313> [in Ukrainian].

16. Opanasenko, O. (2020). Osoblyvosti pedahohichnoi kompetentnosti vykladacha v umovakh dystantsiinoi osvity v Ukraini [Features of pedagogical competence of a teacher in the conditions of distance education in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho – Scientific bulletin of K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University*, 4 (133), 15-21. [in Ukrainian].

17. Prykhodchenko, L. L., Pirozhenko, N. V., Kernova, M. P., & Synchak, I. M. (2021). *Tekhnolohii taim-menedzhmentu v upravlinskii diialnosti derzhavnykh sluzhbovtiv [Technologies of time management in the managerial activities of civil servants]*. Odesa: ORIDU NADU [in Ukrainian].

18. Ratushniak, O. H., & Lialiuk, O. H. (2021). *Samomenedzhment [Self-management]*. Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].

19. Seliutin, V. M. (2017). *Samomenedzhment [Self-management]*. Kharkiv: KhDUKhT [in Ukrainian].

20. Timofeieva I. B. (2017) Formuvannya informatsiyno-komunikatsiynoyi kompetentnosti maybutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv [Formation of information and communication competence of future specialists in preschool education]. *Candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].

21. Shovkun, V. V. (2016). Vykorystannya dystantsiynykh tekhnolohiy u protsesi pidhotovky maybutnikh uchyteliv informatyky [The use of remote technologies in the process of training future teachers of computer science]. *Vidkryte osvittie e-seredovyshche suchasnoho universytetu – Open educational e-environment of a modern university*, (Vols. 2), (pp. 265-272). [in Ukrainian].

Отримано редакцією 19.06.2023 р.

УДК 378.015.311:[005.336.2:316]

DOI: 10.31376/2410-0897-2023-3-53-51-56

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Тюльпа Тетяна Миколаївна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології початкової освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: tyulpatnt@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8032-8676

У статті репрезентовано авторське бачення процесу соціалізації особистості в контексті професійної діяльності соціального працівника. Показано, що діяльність фахівців соціономічних спеціальностей безпосередньо пов'язана з людиною, із взаємовідносинами між особистістю, соціальними групами, суспільством і державою та спрямована на реалізацію процесу соціалізації людини. Проаналізовано ступінь урахування механізмів та технологій аксіологічного контенту процесу соціалізації в системі соціальної роботи. Доведено, що в цьому контексті соціальна робота розглядається як технологічний механізм соціалізації. Визначено сфери діяльності соціального працівника, що сприяють соціалізації особистості. Виявлено особливості діяльності соціального працівника в процесі десоціалізації та ресоціалізації особистості.

Ключові слова: професійна діяльність, фахівці соціономічних спеціальностей, соціальний працівник, соціалізація особистості.

Постановка проблеми. Сучасне соціальне середовище має мозаїчну структуру, воно надзвичайно чутливе до великих і малих впливів, відрізняється відсутністю стійких, довготривалих зв'язків та залежностей. Воно пропонує сучасній людині нові цінності, смисли, стилі, кількість яких неухильно зростає. Це робить соціалізацію суттєво нелінійним процесом. Сучасна людина внаслідок активної взаємодії різних культур за допомогою масової інформації відчуває складності соціального самовизначення та ідентифікації. З іншого боку, у періоди трансформацій суспільного життя норми соціалізації особистості, як правило, або втрачають своє значення, або відсутні.

Одночасно суспільство переживає кардинальну зміну основних інститутів соціалізації, що супроводжується серйозним дисбалансом цілеспрямованих та стихійних форм соціалізації у бік домінування останніх. У цьому виникає стихійна, деструктивна в контексті розвитку людини, небезпечна і непередбачувана за своїми наслідками соціальна ситуація. У зв'язку з тим, що сучасне українське суспільство у своєму розвитку зазнає низки політичних, економічних, соціальних, психологічних, соціокультурних та інших змін, кожна з яких створює певні труднощі у процесі соціального входження людини в суспільство, в якому вона має жити і розвиватися як особистість і як суб'єкт соціальної дії, здатність до активного, соціально орієнтованого впливу на особистість фахівцями соціономічних спеціальностей має провідне функціональне значення під час реалізації професійної діяльності представників зазначених професій.